

© مجید اسلام دوست ۱۳۹۹

ابتکار شهرهای دوستدار کودک

مشارکت کودکان و نوجوانان - گزینه هایی برای اقدام

بهار ۱۳۹۸

تقدیر و تشکر

محتوای موجود به کوشش گریسون لنزداون و با مشارکت لوئیس تیوانت، ماریا دووین، ریتا میکولا و فابیو فریسیا به رشته تحریر درآمده و توسط یونیسف منتشر شده است.

کلیه حقوق مربوط به انتشار این گزارش متعلق به صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) بوده و انتشار هر بخشی از آن با ذکر منبع بلامانع است.

© صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) بهار ۱۳۹۸

مشارکت کودکان و نوجوانان - گزینه هایی برای اقدام

بهار ۱۳۹۸

ابتکار
شهرهای
دوستدار
کودک

مقدمه	۵
درک مشارکت معنا دار	۶
۲-۱- سطوح مختلف مشارکت	۸
۲-۲- مشارکت فراگیر	۹
مشارکت کودکان و نوجوانان در چرخه ابتکار شهرهای دوستدار کودک	۱۱
۳-۱- ایجاد ابتکار شهرهای دوستدار کودک	۱۲
۳-۲- تحلیل وضعیت حقوق کودک	۱۴
۳-۳- برنامه اقدام و بودجه ابتکار شهرهای دوستدار کودک	۱۵
۳-۴- اجرا	۱۸
۳-۵- بررسی و ارزیابی	۲۴
۳-۶- مراسم معرفی شهر دوستدار کودک	۲۷
منابع و مآخذ	۲۸
پیوست ۱- راهنمای حفاظت در ابتکار شهر دوستدار کودک	۲۸

شهر دوستدار کودک در واقع شهر یا جامعه‌ای محلی است که در آن دولت محلی متعهد به اجرای پیمان‌نامه حقوق کودکان از طریق تبدیل حقوق بالقوه به نتایجی عملی، معنادار و سنجش پذیر برای کودکان است. در چنین شهر و جامعه‌ای، نیازها، اولویت‌ها و صدای کودکان بخش لاینفکی از سیاست‌ها، برنامه‌ها و اتخاذ تصمیم‌های عمومی خواهد بود. در سال‌های اخیر، اجرای ابتکار شهرهای دوستدار کودک رشد چشمگیری داشته و امروزه شهرهای دوستدار کودک بیش از ۳۰ میلیون کودک در ۴۰ کشور دنیا را شامل می‌شوند.

مشارکت یکی از اساسی‌ترین حقوق کودکان با هر سن، از هر جامعه، با هر توانایی و در کلیه بخش‌های جامعه بوده و هیچ کودکی نباید از این حق محروم شود. ایجاد امکان مداخله کودکان در تصمیماتی که بر آنها موثر است به معنای تصدیق ذاتی کرامت انسانی است. این موضوع همچنین ابزاری برای درک سایر حقوق کودکان شامل حمایت از کودکان و حصول اطمینان از این است که سیاست‌های محلی نسبت به نیازها و اولویت‌های کودکان پاسخگو خواهد بود.

مشارکت کودکان جزء لاینفک ایجاد و اجرای ابتکار شهرهای دوستدار کودک در سطح محلی است چراکه فعالیت شهروندی کودکان در این سطح آسانتر و سریعتر از سطوح ملی قابل انجام است.

دیدگاه کودکان لازمه اطمینان از این موضوع است که سیاست‌ها، خدمات و امکاناتی که کودکان از آنها بهره برده یا متاثر از آن هستند، نگرانی‌ها، ایده‌ها و اولویت‌های کودکان را منعکس می‌کند. بینش منحصر به فردی که کودکان در زندگی خود دارند، دیدگاه‌های مهمی را ارائه می‌دهد که در صورت مشارکت نداشتن کودکان، در نظر گرفته نخواهند شد.

از این گذشته کودکان شایستگی‌ها، مهارت‌ها و دانش بیشتری از طریق مشارکت کسب خواهند نمود که برای جامعه‌ای که در آن ساکن هستند، مفید خواهد بود. ایجاد امکان مشارکت کودکان، نه تنها به عنوان یک مسئله مربوط به حقوق کودکان؛ بلکه به عنوان روشی برای تقویت خدمات کلیدی محلی می‌تواند مدیران (رهبران) محلی را به نشان دادن تعهدات خود، ترغیب نماید.

از آنجایی که وضعیت حقوق کودکان و تعهدات مربوط به تعامل با کودکان و نوجوانان در هر کشور متفاوت است، شناخت فاکتورهای خاص پشتیبان و بازدارنده در مشارکت معنادار ابتکار شهرهای دوستدار کودک دارای اهمیت است.

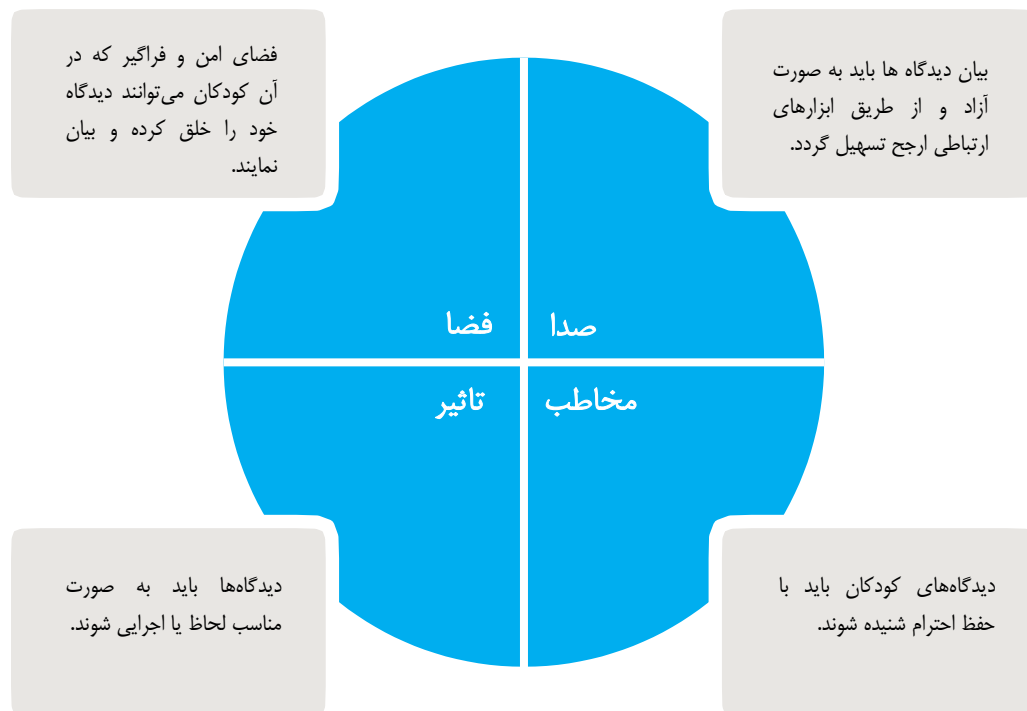
این رهنمود، راهنمایی و پیشنهادهای در خصوص نحوه امکان مشارکت کودکان و نوجوانان در تصمیماتی را ارائه می‌دهد که زندگی کودکان و نوجوانان را نه تنها از طریق ابتکار شهرهای دوستدار کودک؛ بلکه به صورت گسترده تر در جوامع محلی ایشان، تحت تاثیر قرار می‌دهد.

این رهنمود به معرفی اصول مشارکت معنادار و فراگیر کودکان پرداخته (فصل ۲) و گزینه‌هایی برای اقدام از طریق چرخه ابتکار شهرهای دوستدار کودک ارائه می‌دهد که این چرخه شامل راه‌اندازی ابتکار شهرهای دوستدار کودک تا مرحله ارزیابی پیشرفت (فصل ۳) می‌گردد. در پایان این رهنمود، فهرستی از سایر منابع مطالعاتی به همراه راهنمای حفاظت از کودکان در ابتکار شهرهای دوستدار کودک (پیوست ۱) قرار داده شده است.

هدف این رهنمود، اطلاع رسانی و الهام بخشی به همه ذینفعان دخیل در ابتکار شهرهای دوستدار کودک از طریق تهیه ترکیبی از دستورالعمل‌ها و اقدامات مثبت است که از ابتکار شهرهای دوستدار کودک حاصل شده است. ابتکار شهرهای دوستدار کودک، کودکان زیر ۱۸ سال و نوجوانان و جوانان بین سنین ۱۸ تا ۲۴ سال را شامل می‌شوند.

ماده ۱۲ پیمان نامه حقوق کودک، حقی جدید و اساسی در قانون بین المللی حقوق بشر معرفی نموده که بیان می- دارد هر کودک قادر به خلق یک نظر یا دیدگاه، باید بتواند دیدگاه خود را بیان نموده و دیدگاه مذکور بر حسب بلوغ و سن کودک مورد توجه و اهمیت قرار گیرد که البته این موضوع فرایندهای اداری و قضایی را نیز شامل می شود. همچنین در فضای سنتی متمرکز بر عدم صلاحیت کودکان، این ماده بررسی چگونگی امکان مشارکت کودکان را به عنوان یک تکلیف و تعهد مقرر می نماید.

به عبارت دیگر، وضعیت کودک از فردی منفعل که صرفاً تحت مراقبت و تکفل بزرگسالان است به یک مشارکت کننده فعال تغییر می کند. در واقع صرفاً گوش دادن به کودکان کافی نخواهد بود. برای داشتن مشارکتی معنادار، در این ماده نیز به لزوم دسترسی کودکان به تصمیم گیرندگان و توجه به دیدگاههای کودکان تاکید شده است. این نکته را می توان بدین صورت تعریف نمود که کودکان به صورت فردی یا گروهی، دیدگاههای خود را خلق و ابراز نموده و بر مسائلی که آنها را مستقیم یا غیر مستقیم نگران می سازد، تاثیر می گذارند. به طور کلی، این حق به عنوان «مشارکت»، مفهوم سازی و تعریف شده است. مشارکت معنادار شامل فرآیندهای ذیل است^۱:

^۱ L. Lundy, Voice is not enough: Conceptualizing Article ۱۲ of the United Nations Convention on the Rights of the Child, British Educational Research Journal, December ۲۰۰۷, ۳۳(۶):۹۲۷-۹۴۲.

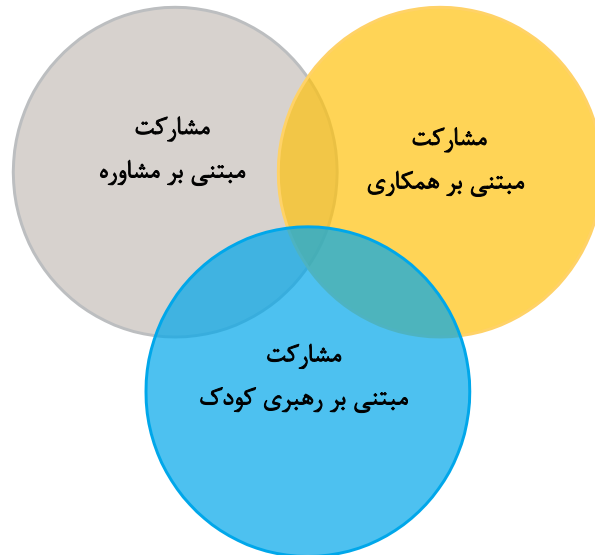
در تمام این فرایندها، باید اطمینان حاصل شود که مشارکت کودکان و نوجوانان اخلاقی، امن و معنادار است. نُه الزام اصلی به عنوان لازمه مشارکت کیفی مورد توافق بین‌المللی قرار گرفته است.^۲ مشارکت باید دارای ویژگی‌های ذیل باشد:

- شفافیت
- داوطلبانه بودن
- حفظ احترام
- مرتبط بودن
- دوستدار کودک بودن (وجود زمان و منابع کافی، رویکرد متناسب با ظرفیت کودک)
- توسط بزرگسالانی که به خوبی آموزش دیده‌اند، حمایت شود
- فراگیر بودن
- امن بوده و نسبت به خطرات (ریسک‌ها) حساس باشد
- پاسخگو بودن

^۲ CRC General Comment, No. ۱۲, The right of the child to be heard, CRC/C/GC/۱۲, ۲۰۰۹

۱-۲- سطوح مختلف مشارکت

کودکان و نوجوانان با توجه به زمینه، مسائل، حمایت و منابع موجود می‌توانند به طرق مختلف مشارکت داشته باشند. تمام سطوح می‌توانند برای اهداف مختلف مناسب باشند؛ اما باید همواره با عوامل فضا، صدا، مخاطب و تاثیر هماهنگی داشته باشند. سطوح مشارکت شامل موارد ذیل است:

مشارکت مبتنی بر مشاوره زمانی اتفاق می‌افتد که بزرگسالان برای درک و کسب دانش در مورد تجارب و زندگی کودکان، به دنبال دیدگاه کودکان و نوجوانان هستند یا برنامه‌ای را طرح ریزی می‌کنند. مشارکت مبتنی بر مشاوره، دارای رویکردی بزرگسال محور است که توسط بزرگسالان مدیریت و رهبری می‌شود. اگرچه در این رویکرد دیدگاه کودکان و نوجوانان در توسعه سیاست‌ها، خدمات و امکانات محلی ارزشمند تلقی می‌شود.

مثال‌ها:

- انجام یک نظرسنجی آنلاین به منظور بررسی میزان احساس امنیت کودکان در فضاهای مختلف شهری جهت اولویت بندی سرمایه گذاری در روشنایی معابر، نظارت بر پارک‌ها و یا پلیس اجتماعی
- اطمینان از اینکه دیدگاه هر کودک در رابطه با تصمیمات مربوط به اسکان اضطراری در روند حضانت شنیده و لحاظ شده است

مشارکت مبتنی بر همکاری شامل میزانی از مشارکت بین بزرگسالان و کودکان و نوجوانان است. این نوع مشارکت معمولاً بزرگسال محور است، اما شامل کارکردن با کودکان به عنوان همکار بوده و آنها را برای اثرگذاری بر یک ابتکار، توانمند می‌نماید. این نوع مشارکت در طول زمان باعث افزایش سطوح اقدامات خودگردان در کودکان و نوجوانان می‌شود.

مثال‌ها:

- مشارکت دادن کودکان و نوجوانان به عنوان همکار در تدوین برنامه‌ای جهت افزایش دسترسی دختران به

- مشارکت دادن کودکان و نوجوانان در تدوین قوانین مدرسه، استخدام کارمندان و یا قوانین ضد قلدری مدرسه

مشارکت مبتنی بر رهبری کودک شامل حالتی است که به کودکان و نوجوانان فضا و فرصت لازم داده خواهد شد تا فعالیت‌های خود را انجام داده و برای آن جلب حمایت نمایند. در واقع به جای واکنش نشان دادن به ایده‌ها و طرح‌های پیشنهادی بزرگسالان، از کودکان و نوجوانان حمایت خواهد شد تا تصمیمات خود را گرفته و یا ساختار و سازمان خود را جهت تعیین و تشخیص مشکلاتی تشکیل دهند که بیشترین اهمیت را برایشان داشته و مایل هستند به آنها بپردازند. این موضوع به کودکان و نوجوانان اجازه می‌دهد تا به فعالیت‌های خود پرداخته، آنها را سازماندهی نموده و مسائلی که موجب نگرانی‌شان می‌شود را شناسایی کنند. در این حالت بزرگسالان بیشتر از آنکه نقش رهبری داشته باشند به عنوان تسهیلگر فعالیت می‌نمایند، هرچند باید به این نکته مهم دقت داشت که کودکان و نوجوانان می‌توانند بدون دخالت بزرگسالان به صورت فعال در فضای مجازی (به صورت آنلاین) مشارکت داشته باشند که در حال حاضر نیز در این زمینه مشارکت دارند.

مثال‌ها:

- کودکان و نوجوانان با استفاده از شبکه فیس بوک برای سطوح مختلف آلودگی زیست محیطی پویش محلی تشکیل می‌دهند
- تسهیل تأسیس یک گروه محلی از نوجوانان که می‌توانند به طور منظم یکدیگر را ملاقات نموده و برنامه فعالیت‌ها و پویش‌های خود را تدوین کنند
- مهیا نمودن امکان ارائه بازی‌هایی در محیط پیش دبستان که توسط خود بچه‌ها هدایت می‌شود

ابتکار شهرهای دوستدار کودک باید فضایی امن برای مشارکت کودکان و نوجوانان فراهم آورد. این امر می‌تواند آنها را ترغیب کند که در خصوص تجارب خود از جمله افشای سوء استفاده صحبت نمایند. لذا هرزمانی که بزرگسالان شاغل در ابتکار شهرهای دوستدار کودک با کودکان و نوجوانان در تعامل باشند، اصول حفاظتی مناسب باید رعایت گردد. در صورت افشای سوءاستفاده و یا بروز هرگونه نگرانی در طی فرآیند ابتکار شهرهای دوستدار کودک، دستورالعمل حفاظتی و مراقبتی شهر دوستدار کودک در پیوست شماره یک، راهنمایی‌های لازم برای نحوه اقدام مقتضی را ارائه نموده است. راهنمایی‌های دستورالعمل حفاظتی شهر دوستدار کودک باید بر حسب شرایط دستورالعمل‌های موجود سازمان خواننده لحاظ شوند.

۲-۲- مشارکت فراگیر

گروه‌هایی از کودکان به ویژه در مقابل تبعیض آسیب‌پذیر بوده و ممکن است برای مشارکت فراگیر با موانعی مواجه شوند. در زمان برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های مشارکتی، شناسایی این موانع بالقوه برای فراگیری مشارکت و اقدام برای رفع آنها حائز اهمیت است. این موانع شامل موارد ذیل است:

- موانع نگرشی، زمانی که به گروه خاصی از کودکان انگ زده می‌شود، کودکان طرد می‌شوند، مورد قلدری قرار می‌گیرند و یا به نحوی دیگر طرد می‌شوند
- موانع فیزیکی، مانند ورودی‌های تنگ و باریک، پله و راه پله که به ویژه بر روی کودکانی که دارای معلولیت هستند، تأثیر می‌گذارد
- موانع ارتباطی که بر کودکان دارای اختلالات حسی، کودکانی که نمی‌توانند زبان محلی را روان صحبت کرده و یا به اینترنت دسترسی ندارند، تأثیر می‌گذارد

- موانع اقتصادی، برای مثال هزینه سفر که به ویژه بر کودکان کم برخوردار تاثیر می‌گذارد
- موانع قانونی و سیاسی، برای مثال بر اساس ملیت و یا وضعیت قانونی/حقوقی

در زمان تعیین راهبردها، برای اطمینان از فراگیر بودن مشارکت، راهبردهای ذیل باید مدنظر قرار گیرند^۳:

۱- مشخص کنید کدام کودکان طرد شده اند

- در این مورد که کدام کودکان مشارکت داشته و شنیده شده‌اند و بلعکس بررسی جامعی انجام دهید. برای مثال کودکان دارای معلولیت، کودکان تحت مراقبت در موسسات، کودکان پناهنده، کودکانی از اقلیت جامعه، کودکانی از خانواده‌های کم برخوردار و بررسی موانع پیش روی آنها
- با همه بخش‌های جامعه در ارتباط باشید تا از خود کودکان بررسی نمایید که آیا به صورت مستقیم یا غیر-مستقیم، تبعیض و طردشدگی اجتماعی را تجربه نموده‌اند و این موارد در چه قالبی بوده است
- بررسی چارچوب‌های قانونی و سیاستی برای شناسایی موانع فراگیری مشارکت

۲- معرفی اقدامات لازم جهت حذف موانع موجود در ایجاد مشارکت

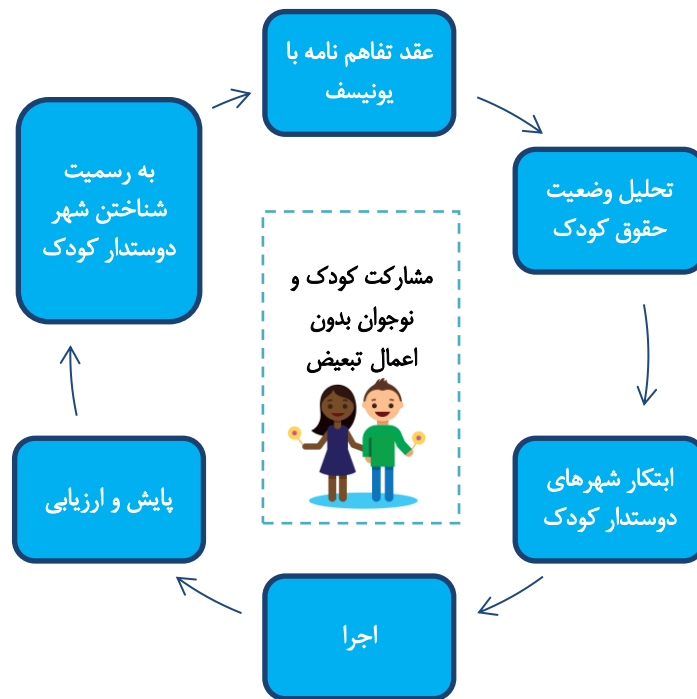
- راهبردی جامع مبتنی بر مشارکت فراگیر بر اساس تجزیه و تحلیل موانع تهیه کنید
- معیاری برای مشارکت کودکان و نوجوانان با سنین و تجارب گوناگون در محیط‌های مختلف از جمله مدارس، باشگاه‌های کودکان، خانه‌های کودکان، سازمان‌های مردم نهاد (سمن‌ها) و شوراهای نوجوانان با ایشان تدوین نمایید. در صورت لزوم انتخاب نمایندگان، باید فرایندی عادلانه و فراگیر رعایت و تضمین گردد
- تهیه و توسعه شاخص‌های شفاف جهت تعیین میزان پیشرفت در مشارکت فراگیر کودکان و پایش و ارزیابی منظم آن
- سرمایه‌گذاری در اقداماتی برای دسترسی به کودکان در طیف وسیعی از موقعیت‌ها
- لحاظ نمودن اقدامات مثبت جهت تسهیل دسترسی و فراگیری، برای مثال کاهش کرایه یا مبلغ ورودی برای گروه خاصی از کودکان
- استفاده از واسطه‌های فرهنگی و زبانی در زمان مورد نیاز
- تدوین راهبردهای توانمندسازی جهت افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس برای همه گروه‌های سنی
- معرفی فرایندی امن و قابل دسترس جهت فرایند دادرسی برای کودکان و نوجوانانی که با تبعیض، قلدری و طردشدگی اجتماعی مواجه شده‌اند

۳- افزایش آگاهی و فعالیت‌های حمایتی برای مقابله با طرد شدگی و تبعیض

- آموزش همه کارمندان مربوطه در خصوص چگونگی بهبود میزان فراگیرسازی اجتماعی در مشارکت کودکان و به ویژه بر اساس یک راهبرد سازگار برای ارتقاء مشارکت کودکان با فراگیری اجتماعی
- بهبود برنامه‌های مدرسه محور جهت رفع تبعیض و ایجاد فراگیری
- بهره‌گیری از وسیع‌ترین طیف حمایتی ممکن در جامعه. به عنوان مثال سازمان‌های جوامع مدنی، بخش خصوصی، رسانه‌های جمعی و سازمان‌های تخصصی

^۳ See chapter ۱ of the Child Friendly Cities and Communities Toolkit for National Committees (۲۰۱۷) for more information on inclusion.

کودکان و نوجوانان باید در مرکز تدوین و اجرای چرخه ابتکار شهرهای دوستدار کودک قرار داشته باشند. مشارکت آنها از طریق این فرآیند کمک خواهد کرد تا اطمینان حاصل شود که این ابتکار به مسائل واقعی که گروه‌های مختلف کودکان و نوجوانان در سراسر جامعه تجربه می‌نمایند، واکنش مناسبی نشان خواهد داد. این ابتکار همچنین به دولت‌های محلی اجازه خواهد داد تا از خلاقیت، دانش و دیدگاه کودکان در ساخت جامعه‌ای فراگیر و دوستدار کودک بهره ببرند.

کودکان می‌توانند از طریق هر دو مکانیسم رسمی و غیر رسمی مشارکت داشته باشند. مکانیسم‌های مشارکت غیررسمی شامل رسانه‌های اجتماعی، نظرسنجی، دادخواست‌ها، گروه‌های کانونی، گروه‌های نوجوانان و یا جلسات محلی است. مکانیسم‌های رسمی شامل شوراهای کودکان و نوجوانان واقع در مدارس است که تحت حمایت و نظارت دولت محلی هستند. مشارکت همچنین بدین معناست که کودکان و نوجوانان قادرند در خصوص مسائلی که بر زندگی آنها تأثیر می‌گذارد صحبت کنند؛ برای مثال در زمینه مدارس، مراقبت‌های بهداشتی، حفاظت از کودکان و یا دادگاه. این طرح باعث ایجاد فرهنگ احترام نسبت به کودکان و نوجوانان شده تا اطمینان خاطر داشته باشند که دیدگاه‌های آنها شنیده شده و در تمام سطوح جامعه توسط بزرگسالانی که از مهارت‌ها و تعهدات لازم برای ارتقای مشارکت کودکان برخوردار هستند، به صورت جدی در نظر گرفته می‌شود.

بخش پیش‌رو ایده‌هایی در خصوص نحوه مشارکت کودکان و نوجوانان در ابتکار شهرهای دوستدار کودک و به طور گسترده‌تر در تصمیمات و سیاست‌های موثر بر حال و آینده خودشان و نیز اقدامات لازم جهت حمایت از این مشارکت را ارائه می‌نماید.

راهنمایی های مفید

- کودکان و نوجوانان را از مراحل اولیه مشارکت دهید.
- توجه داشته باشید که کودکان و نوجوانان به حمایت و آموزش مستمر نیاز دارند.
- از آموزش کافی بزرگسالان اطمینان حاصل کنید.
- همیشه به کودکان و نوجوانان در مورد نحوه در نظر گرفتن دیدگاه هایشان و همچنین تاثیر آنها بر تصمیمات سیاست گذاری، بازخورد مناسب را ارائه دهید.
- با والدین و سرپرستان تعامل کنید.
- به تمامی کودکان و نوجوانان به خصوص به گروه هایی که به حاشیه رانده شده اند، دسترسی یابید.
- از اختصاص منابع مورد نیاز از ابتدا برای حمایت از فرآیند های مشارکتی اطمینان حاصل کنید. مشارکت رایگان نیست!
- به یاد داشته باشید، مشارکت یک حق است و نه یک تعهد.
- سعی کنید مشارکت را به فعالیتی لذت بخش تبدیل کنید.

۱-۳- ایجاد ابتکار شهرهای دوستدار کودک

زمانی که ساختارهای حاکمیتی اجرای ابتکار شهرهای دوستدار کودک را در سطح محلی بنا می کنید، بسیار اهمیت دارد که کودکان و نوجوانان را به عنوان یک گروه ذینفع از ابتدا به رسمیت شناخته و صدای آنان را در ساختارهای حاکمیتی ابتکار شهرهای دوستدار کودک منعکس کنید. این مشارکت می تواند برای مثال از طریق عضویت در کمیته راهبری محلی یا از طریق شوراهای مشورتی کودکان و نوجوانان صورت گیرد.

برای حصول اطمینان از مشارکت نمایندگان کودکان و نوجوانان که در شهر یا جامعه محلی زندگی می کنند، اقدامات ذیل باید در نظر گرفته شوند:

- اطلاعات مرتبط با ابتکار شهرهای دوستدار کودک را منتشر کرده و تاثیر آن بر کودکان و نوجوانان را تبیین نمایید
- اقدام به شناسایی و مشارکت دادن فرم های کودکان و نوجوانان فراگیر موجود نمایید
- در زمان مناسب، از تعامل شوراهای مشورتی کودکان و نوجوانان با کمیته راهبری محلی اطمینان حاصل کنید
- از منصفانه، شفاف و فراگیر بودن فرآیند انتخاب نمایندگان کودکان و نوجوانان اطمینان حاصل کنید
- اقدام به تهیه شرح وظایف قابل دسترس برای مشارکت کودکان و نوجوانان در ساختارهای حاکمیتی به زبان ساده برای کودکان و نوجوانان نمایید

برای اطمینان از مشارکت مناسب و معنادار کودکان و نوجوانان، ارائه یک دوره آموزشی مقدماتی برای کودکان و نوجوانان و بزرگسالان دولت محلی ضروری است. این دوره آموزشی باید موارد زیر را در نظر بگیرد:

- نقش کودکان و نوجوانان
- اصول و اخلاق مشارکت کیفی
- دامنه و محدودیت های قدرت تصمیم گیری دولت محلی برای ایجاد انتظارات واقعی در کودکان و نوجوانان
- چگونگی در نظر گرفتن نظرات کودکان و نوجوانان
- نحوه تعریف مشارکت کودکان و نوجوانان (در یک جلسه برنامه ریزی در پایان دوره آموزشی)

اهداف ابتکار شهردوستدار کودک و چارچوب نتایج آن

۲-۳- تحلیل وضعیت حقوق کودک

ابتکار شهرهای دوستدار کودک و برنامه اقدام شهرهای دوستدار کودک بر اساس تحلیل وضعیت حقوق کودک طراحی می‌شود. تحلیل وضعیت حقوق کودک، شواهد لازم جهت ایجاد و طراحی ابتکار شهرهای دوستدار کودک ارائه داده و برای حصول اطمینان از طراحی برنامه جهت پرداختن به مهمترین نگرانی‌های کودکان، حیاتی است. مشارکت کودکان و نوجوانان نیز در زمان انجام تحلیل وضعیت و تدوین برنامه اقدام ضروری است.

برای اطمینان از اینکه کودکان و نوجوانان در تحلیل وضعیت مشارکت دارند، نکات ذیل حائز اهمیت است:

- مشارکت دادن کودکان و نوجوانان در فرآیند طراحی و تحلیل یافته‌ها
- اطمینان از اینکه فرآیند حقیقت‌یابی، کودکانی با همه پیش‌زمینه‌ها را لحاظ کرده تا از فراگیر بودن فرآیند و انعکاس دیدگاه‌های مختلف آنها اطمینان حاصل کند
- لحاظ کردن رویکردهای مختلف برای مشارکت دادن کودکان و نوجوانان، برای مثال:
 - انتشار نظرسنجی آنلاین از طریق مدارس
 - استفاده از رسانه‌های اجتماعی
 - گروه‌های کانونی با کودکان و نوجوانانی از طیف‌های مختلف، برای مثال کودکان دارای معلولیت، کودکان تحت سرپرستی عمومی، کودکان پناهجو و پناهنده

شارجه، امارات متحده عربی: مشاوره با کودکان و نوجوانان به منظور تهیه تحلیل وضعیت و برنامه اقدام

همگام با شارجه در امارات (پایلوت ابتکار شهرهای دوستدار کودک)، دفتر ناحیه خلیج فارس یونیسیف نیز سلسله‌ای از مشاوره با کودکان و نوجوانان را سازماندهی نموده تا از دیدگاه‌ها و اولویت‌های آنها و همچنین بازخوردشان نسبت به پیش‌نویس برنامه اقدام، قبل از ارسال به کمیته راهبری و تأیید آن اطلاع یابد. گروه‌های کودکان مذکور شامل کودکان بومی در مدارس عمومی، کودکان پناهنده از سوریه، کودکان کارگران مهاجر از پاکستان و بنگلادش و کودکان دارای معلولیت بودند. گروه‌ها شامل دختران و پسران و در رده سنی ۱۰ تا ۱۸ سال بودند.

مسائلی که این گروه‌ها مطرح نمودند شامل نگرانی‌هایی درخصوص امتحانات زیاد در مدارس، سنگینی مشق شب، زمان ناکافی برای گذراندن با همسالان، تبعیض نسبت به دختران و یا حفاظت بیش از حد از آنها، محدودیت در دسترسی به رسانه‌های اجتماعی و غیرقابل دسترس بودن محیط برای کودکان دارای معلولیت بود. دیدگاه‌های آنها به طور کامل در برنامه اقدام گنجانده شده است. داوطلبانی از هر گروه در جلسه‌ای با کمیته راهبری شرکت نمودند تا نگرانی‌های اصلی خود را مطرح نمایند.

موزامبیک: ارزیابی کودکان از محیط زندگی خود با استفاده از روش‌های پژوهشی نوآورانه

یونیسف موزامبیک از ابزار گزارش‌گیری یونیسف (U-Report)، برای نظرسنجی ایده کودکان درباره محیط زندگی خود در مناطق شهری استفاده نموده است. بیش از ۱۸۰۰۰ کودک به این نظرسنجی پاسخ داده و پاسخ‌های دریافتی جهت اطلاع رسانی در خصوص اصلاحات فضاهای عمومی توسط شهرداری‌هایی که در پایلوت کشوری ابتکار شهرهای دوستدار کودک مشارکت می‌کنند، استفاده شده است.

کودکان همچنین از طریق یک پلتفرم تلفن همراه برای ترسیم و ارزیابی در نحوه استفاده کودکان از فضاها در اقامتگاه‌های غیررسمی و محله‌های پرتراکم، مشارکت داشته‌اند. کودکان از طریق کارگروهی، فضاها، مسیرها، پارکینگ‌ها، خانه‌های متروکه و سایر اماکنی که کودکان برای بازی و یا گفتگو در آنها دورهم جمع می‌شوند را ارزیابی نموده و مسائل اساسی مرتبط را شناسایی کردند. در فاز دوم، با همکاری برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد، نسبت به طراحی اصلاحات جزئی جهت بهبود استفاده از فضاها در بازی برنامه ریزی ماینکرافت اقدام کرده‌اند. اصلاحات پیشنهادی به دولت محلی جهت اجرا پیشنهاد خواهند شد.

۳-۳- برنامه اقدام و بودجه ابتکار شهرهای دوستدار کودک

مشارکت ذینفعان در زمان تدوین برنامه اقدام ابتکار شهرهای دوستدار کودک برای همکاران لازم خواهد بود تا بدینوسیله احساس مالکیت و تعهد نمایند. این موضوع برای کودکان و نوجوانان نیز صادق است.

کودکان و نوجوانان می‌توانند به طرق ذیل مشارکت داشته باشند:

- معرفی اولویت‌ها، اهداف، فعالیت‌ها و شاخص‌ها در چارچوب اهداف و نتایج ابتکار شهرهای دوستدار کودک
 - تهیه اطلاعات قابل دسترس درمورد یافته‌های کلیدی مربوط به وضعیت کودکان محلی
 - برگزاری جلسات با گروه‌های کودکان و نوجوان با پیش‌زمینه‌ها و جوامع مختلف جهت بررسی ایده‌ها و اطمینان از اینکه برنامه اقدام اولویت‌ها و نیازهای ایشان را منعکس می‌نماید
- مشارکت دادن کودکان در بودجه بندی برنامه اقدام
 - اطمینان از وجود فرایندهای باز و شفاف
 - تهیه اطلاعات چندمنظوره در قالب فرمت دوستدار کودک
- اطمینان از مشارکت کودکان و نوجوانان در فرآیند تصمیم‌گیری نهایی که در آن برنامه اقدام به تصویب می‌رسد

وزارت کشور، شهرداری اصفهان ۱۳۹۷ ©

فنلاند: بودجه بندی شهرداری

در یک شهرداری، از دانش آموزان پایه هشتم (۱۴ تا ۱۵ ساله) خواسته شد برای تاثیر بر برنامه ریزی و بودجه بندی محلی، ابتکارات کلیدی خودشان را معرفی کرده و سپس در مورد این گزینه ها رای گیری کنند. هر مدرسه، دو نماینده در شورای نوجوانان محلی داشته که دارای بودجه سالانه است و به طرح هایی با بیشترین آرا تخصیص می یابد. کودکانی که عضو شورای نوجوانان هستند همچنین در تهیه برنامه اقدام جهت اجرای ابتکار شهرهای دوستدار کودک مشارکت می کنند. این شورای نوجوانان سالانه ۳۰.۰۰۰ یورو بودجه دریافت می کند که برای طرح های که از طرف دانش آموزان ارائه شده است، قابل استفاده خواهد بود.

نیوزیلند (زلاندنو): من اوکلند هستم - برنامه اقدام راهبردی کودکان و نوجوانان

در سال ۲۰۱۳، شهر دوستدار کودک اوکلند راهبردی را برای کودکان و نوجوانان بکارگرفت که کاملاً در تعامل و همکاری با نوجوانان تدوین شده بود. «من اوکلند هستم - برنامه اقدام راهبردی کودکان و نوجوانان» توسط شورای اوکلند و پنل مشاوره نوجوانان متشکل از ۲۱ نماینده کودک از هر ناحیه شهر، تدوین شده است. این راهبرد بر اساس فرآیند مشاوره‌ای با ۶۰۰۰ کودک و نوجوان و با تمرکز بر موارد ذیل ایجاد شده است:

- مدارس هدف و شبکه‌های شورای موجود و روابط
- کودکانی که به حاشیه رانده شده اند و
- رانگتاها (نوجوانان مائوری)

این برنامه با لحاظ کردن اصول اخلاقی برای کارکردن نوجوانان در نیوزیلند تهیه شده است.

کودکان در جوامع خود و یا مکان‌هایی که در آن وقت گذرانده و احساس راحتی و امنیت می‌کنند، بررسی شده‌اند. هدف پروژه استفاده از زبان به عنوان یک رابط در قالب واژه‌های عامیانه، واژه‌های فراگیر و یا زبان مائوری بوده است. تمامی ارتباطات انجام شده با کودکان و نوجوانان از سه سوال یکسان استفاده کرده‌اند که به اعضای شورا اجازه می‌داد تا حد ممکن صدای کودکان و نوجوانان را از طریق کارت پستال، کارگاه‌ها، نظرسنجی آنلاین و فیسبوک جمع‌آوری نمایند.

سوال اول - مهم بودن من به چه معناست؟

سوال دوم - کارهایی که کمک می‌کنند من بهترین خودم باشم کدامند؟

سوال سوم - بهترین نکته درباره اوکلند کدام است؟

این مشاوره‌ها در یک راهبرد شامل هفت هدف ترکیب شده است که به موضوعاتی شامل مشارکت، حس تعلق داشتن، سلامت و رفاه، تحصیل و توسعه مهارت‌ها، ارتباط و حرکت، بازی و تفریح و توانمندسازی کودکان و نوجوانان مائوری می‌پردازند. یک گزارش پیشرفت در سال ۲۰۱۷ نشان داد که بیش از ۲۰۰ فعالیت مربوط به زمینه‌های هدف اجرا شده است، اگرچه به اقدامات بیشتری در این زمینه‌ها در رابطه با فراگیر نمودن موضوع نیاز بود.

ایجاد محیطی که کودکان و جوانان بتوانند دیدگاه‌های خود را بیان کرده و این نظرات به صورت پایدار و در تمامی سطوح جامعه جدی گرفته شوند، از اهداف کوتاه و بلند مدت ابتکار شهرهای دوستدار کودک است.

۱-۴-۳- شوراها، مدارس، کودکان و نوجوانان

ایجاد فضاهای موسسه‌ای رسمی که کودکان و نوجوانان بتوانند در آنها شنیده شوند، نقطه شروع مهمی است. در موضوع ابتکار شهرهای دوستدار کودک، این مهم با تأسیس شوراها، مدارس^۴ و شوراهای کودکان و نوجوانان حاصل می‌گردد. شوراها همچنین در آموزش و حمایت از رشد کودکان در قالب آگاهی سیاسی و شهروندان مسئولیت پذیر نقش داشته و این امر را از طریق مشارکت دادن آنها در اندیشیدن سیاسی و ترویج درک و شناخت (بین) فرهنگی انجام می‌دهند. قالب این شوراها بسیار متنوع بوده و کودکان و نوجوانان باید نحوه سازماندهی اینچنین فروم‌هایی را برای خود مشخص نمایند. اگرچه مسائل مدیریتی ذیل باید لحاظ شوند:

- ایجاد مکانسیمی برای تعیین تعداد افراد و فرآیند انتخابات
- اطمینان از امکان مشارکت کودکانی که به حاشیه رانده شده اند
- در صورت نیاز به جلب حمایت بزرگسالان جهت مدیریت و دستورالعمل‌های کلی فروم، مسئولیت‌هایی برای آنها تعیین شود
- تعیین بودجه مدرسه یا شورا برای حمایت از مدیریت فروم
- تخصیص بودجه‌ای برای کودکان و نوجوانان جهت فعالیت‌ها. این امر موجب استقلال بیشتر کودکان شده و آنها را قادر می‌سازد تا با فرآیندهای بودجه ریزی و مدیریت پروژه بیشتر آشنا شوند
- ایجاد سیستم‌هایی جهت اطمینان از دسترسی مستمر فروم به تصمیم‌گیران مربوطه در مدارس و یا شهرداری جهت ارائه و دفاع از پیشنهادات، ایده‌ها و تغییراتی که مورد نظر کودکان و نوجوانان است
- ایجاد امکان دسترسی شوراها، مدارس، کودکان به کلیه اطلاعات مربوطه در قالبی دوستدار کودک جهت ایجاد محیط کاری محترمانه، فراگیر، شفاف و پاسخگو
- آموزش کلیه تصمیم‌گیران مربوطه در خصوص مشارکت کودکان

^۴ در صورت قرارگیری شوراها در مدارس، اطمینان یابید که صدای کودکان خارج از مدرسه نیز شنیده شود.

اسپانیا: مشارکت شورای نوجوانان در توسعه راهبرد شهری

شهر آبیلس در اسپانیا، شورای نوجوانان را در تهیه و تدوین راهبرد شهری برای کودکان و نوجوانان مشارکت داده است. شورای نوجوانان در یک فرآیند مشورتی، مجموعه ای از پیشنهادات را برای شورای شهرداری تهیه نموده که شامل طیفی از کاهش هزینه‌های حمل و نقل عمومی تا بهبود امکانات تفریحی در خارج از شهر می‌شد. این پیشنهادات به اتفاق آرا به تصویب شورای شهرداری رسیده و عملی شدند. از این گذشته، کمیته یونیسف اسپانیا، گردهمایی ملی دوسالانه‌ای را برای شوراهای نوجوانان هماهنگ می‌نماید. در بخشی از کشور، شوراهای نوجوان جلسات منظمی را در سطح منطقه‌ای برگزار می‌کنند.

شهر آبیلس در اسپانیا شورای نوجوانان را در تهیه و تدوین راهبرد شهری برای کودکان و نوجوانان مشارکت داده است. شورای نوجوانان در یک فرآیند مشورتی، مجموعه ای از پیشنهادات را برای شورای شهرداری تهیه نموده که شامل طیفی از کاهش هزینه‌های حمل و نقل عمومی تا بهبود امکانات تفریحی در خارج از شهر می‌شد. این پیشنهادات به اتفاق آرا به تصویب شورای شهرداری رسیده و عملی شدند.

از این گذشته، کمیته یونیسف اسپانیا، گردهمایی ملی دوسالانه‌ای را برای شوراهای نوجوانان هماهنگ می‌نماید. در بخشی از کشور، شوراهای نوجوان، جلسات منظمی را در سطح منطقه‌ای برگزار می‌کنند.

۲-۴-۳- آموزش حقوق کودک و رویکرد کل مدرسه

رویکردهای کل مدرسه نسبت به آموزش حقوق کودک^۵ که به عنوان مدارس دوستدار کودک، مدارس متعهد به حقوق کودک و مدارس دوستدار حقوق بشر نیز شناخته می‌شوند، بستر مطمئنی برای مشارکت دموکراتیک و فراگیر کودکان ایجاد می‌کند. فارغ از ویژگی‌های خاص یک مدل مشخص، رویکردهای کل مدرسه اصول مشترکی داشته و همگی باید به صورت ذیل باشند:

- فراگیر
- کودک-محور
- دموکراتیک
- محافظ
- پایدار
- فعالانه رویکرد حقوق کودک و همچنین مفاد و اصول پیمان نامه حقوق کودک را ترویج و اجرا نمایند.

مشارکت کودکان از طریق شوراهای مدارس حقوق محور با کیفیت، در مدیریت و عملکرد روزانه مدارس ادغام شده است. در برخی زمینه‌ها، ممکن است مدارس بهترین نقطه ورودی برای آموزش حقوق کودکان نباشند. اگرچه بسیاری از روش‌شناسی‌ها و اصول آموزش حقوق کودک به شکل یکسانی در سایر زمینه‌ها قابل اعمال خواهد بود. هرزمانی که موضوع مدارس مطرح می‌گردد، توجه به کودکان غیرقابل دسترس از طریق محیط مدرسه مهم خواهد بود.

دانمارک: مدارس حقوق و شورای ملی حقوق

تمام ۲۲ «مدرسه حقوق» یونیسیف در دانمارک دارای شورای حقوق هستند که بیشتر متشکل از کودکان و تعدادی از مدیران مدرسه و انجمن اولیاء می‌باشند. یک کودک از هر شورای حقوق برای عضویت در شورای جدید ملی حقوق انتخاب شده است. این شورا در اکتبر ۲۰۱۷ توسط کمیته یونیسیف دانمارک و در زمان گردهمایی ۳۵۰ کودک در ساختمان ملل متحد در کپنهاگ راه‌اندازی شد. ۲۲ کودک حاضر در شورای ملی حقوق، یک قطعنامه همراه با پیشنهاداتی را برای تصمیم‌گیران آماده کردند که در روز جهانی کودک (۲۰ نوامبر ۲۰۱۷ برابر با ۲۹ آبان ۱۳۹۶) به روسای انجمن معلمان، انجمن رهبران مدارس و انجمن دانش‌آموزان ارائه شد. سپس در ماه دسامبر همان سال، با نخست وزیر دانمارک ملاقات کرده تا در مورد محتوای پیشنهاد گفتگو کرده و با مخاطبین مختلف به دفاع از حقوق کودکان ادامه دهند.

۳-۴-۳- دفاع از حقوق کودک و افزایش آگاهی

کودکان و نوجوانان می‌توانند نقشی حیاتی در ایجاد آگاهی درباره حقوق خود و همسالانشان و دفاع از آن و همچنین اهمیت مشارکت کودکان و نوجوانان ایفاء نمایند. رسانه‌ها بستر مهمی برای کودکان و نوجوانان برای برقراری ارتباطات و گفتگو درباره حقوق کودک و چشم انداز آینده خود فراهم می‌نمایند.

رسانه‌ها و پویش‌های آگاهی دهنده نه تنها باید دوستدار کودک باشند، بلکه باید توسط کودکان و تحت حمایت مناسب بزرگسالان

^۵ برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد آموزش حقوق کودک و رویکرد جامع مدارس، به ابزار ابتکار شهرهای دوستدار کودک و ابزار آموزش حقوق کودک مراجعه بفرمایید.

آموزش دیده تأسیس و رهبری شوند. این موضوع در مورد گسترش اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌های اجتماعی و مباحث داغ در رسانه‌های اجتماعی پیرامون پوشش‌های خاص و مباحث موضوعی نیز صادق است.

کودکان صداها و رویاهای خود را در روز جهانی کودک ابراز می‌کنند

قبل از روز جهانی کودک در سال ۲۰۱۷، کودکان و نوجوانان با همکاری هم مقاله‌ای آنلاین تحت عنوان «زندگی ما، آینده ما، شهر ما» تهیه کردند. اولین مقاله شهرهای دوستدار کودک توسط کودکان و برای کودکان و بزرگسالان نوشته شده است و سعی دارد تا به کودکان سراسر دنیا صدایی جهانی و راهی برای اشتراک‌گذاری دیدگاه‌ها، رویاها، نگرانی‌ها و آرزوهایشان در تغییر زندگی و شهر خود ارائه دهد.

جمهوری کره: حضور شورای کودکان در گزارش‌های ماهانه

شهرداری وانجو با رسانه‌های محلی مشارکت نموده تا صدای کودکان در جامعه محلی را تقویت کند. هرماه، کودک خبرنگارها از شورای محلی کودکان در یک کانال خبری محلی حضور می‌یابند. این گزارشگران به عنوان سخنگوی کودکان ایفای نقش کرده، مقاله نوشته و در خصوص مسائل و نگرانی‌های کودکان آگاهی می‌بخشند.

۴-۳- مشارکت در تصمیم‌گیری و سایر فرورها

جدای از بحث اجرا، ابتکار شهرهای دوستدار کودک می‌تواند از دگرگونی و تغییر شکل فرهنگ بومی حمایت نماید به نحوی که کودکان احساس کنند که صدای آنها در تمامی زمینه‌های زندگیشان شنیده می‌شود. این هدف می‌تواند از طریق موارد ذیل حمایت شود:

- ایجاد فرورم‌های کودکان در تمام زمینه‌های مربوطه که قادر به تاثیرگذاری بر سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدامات باشند. برای مثال باشگاه نوجوانان، اماکن مراقبتی مسکونی و بیمارستان‌ها
- مشارکت دادن کودکان و نوجوانان در ارزیابی، تدوین و مدیریت خدمات محلی
- تسهیل شبکه‌های آنلاین که کودکان و نوجوانان از طریق آنها بتوانند با مقامات محلی ارتباط برقرار نمایند
- مشارکت دادن کودکان و نوجوانان در جلسات محلی، کنفرانس‌ها و سایر فرورها
- بودجه برای مشارکت کودکان
- آموزش بزرگسالان در خصوص مشارکت کودکان
- تهیه اطلاعات دوستدار کودک جهت ترغیب به مشارکت کودکان در تمام مسائل محلی مربوطه
- تدوین اصول ایمنی و اخلاقی برای مشارکت کودکان

سوئیس: رصدخانه نوجوانان

شهر دوستدار کودک سیون، رصدخانه نوجوانان را تأسیس نموده تا سیاست‌های نوجوانان را هماهنگ نموده و مسائل نوظهور موثر بر نوجوانان را شناسایی، متوقف و رصد نماید. این بخش از ۲۰ ذینفع شامل متخصصینی از بخش‌های مختلف از جمله اداره پلیس، اداره مهاجرت، برنامه‌ریزی شهری، مدارس، کارمندان خدمات اجتماعی و کارمندان سازمان‌های جامعه مدنی تشکیل شده است. آنها در کنار فعالیت‌های مستمر گروه‌های کاری، سالانه دو تا چهار بار با یکدیگر دیدار می‌کنند. این رصدخانه از هماهنگی بین سازمانی پشتیبانی کرده، سیاست‌های نوجوانان را به شورای شهرداری توصیه کرده و از تصمیمات متخذه پشتیبانی می‌کند. این بخش هر ساله بر موضوع خاصی تمرکز می‌نماید. این رصدخانه پروژه‌های زیادی را ایجاد نموده که بسیار از آنها همچنان در حال انجام هستند.

بریتانیا: کودکان به ارائه خدمات عمومی شکل می‌دهند

خدمات عمومی نقشی حیاتی در زندگی کودکان و نوجوانان داشته و یکی از عرصه‌های کلیدی است که در آن کودکان و نوجوانان با مقامات محلی مواجه می‌شوند. بهبود خدمات عمومی از طریق یک رویکرد مبتنی بر حقوق کودک، یکی از ویژگی‌های کلیدی کمیته بریتانیا یونیسف در ابتکار شهرهای دوستدار کودک بوده که از طراحی تا اجرای خدمات را شامل می‌شود.

منطقه تاور هملتس لندن یکی از شرکای محلی کمیته بریتانیا یونیسف بوده و در برنامه شرکای حقوق کودک بر روی ایجاد رویکردی مبتنی بر حقوق کودک در چارچوب اجرایی مرتبط با کودکان و خانواده‌های آنها تمرکز می‌کند.

این مشارکت و حیطة تمرکز آن توسط هیئت شراکت خانواده‌ها و کودکان تاور هملتس تصویب شده است. با آموزش حقوق کودک توسط کمیته بریتانیا یونیسف، شورا موفق شد تا قاعده کلی رویکردی مبتنی بر حقوق کودک را در چارچوب همکاری مشترک تعیبه نموده و بدینوسیله کلیه «فعالیت‌های بهره‌برداری آتی را هدایت نماید». یک ارزیابی پیرامون نیازهای مبتنی بر حقوق کودک انجام شد که نیازهای مبتنی بر شواهد را با چارچوب حقوق کودک گرد هم آورد. نوجوانان از منطقه تاور هملتس نیز آموزش دیدند تا به عنوان عوامل اجرایی جوان در کنار مقامات محلی در طی فرآیندهای اجرایی فعالیت نمایند.

این امر به اجرای اولین خدمت از طریق رویکردی مبتنی بر حقوق کودک منجر شد: خدمات جدید تخصصی درمان سوء مصرف مواد مخدر نوجوانان منطقه تاور هملتس. برخی از ویژگی‌های این سرویس جدید مبتنی بر حقوق، شامل تمرکز بیشتر بر نتایج در طول ارائه سرویس، معرفی نوجوانان و گفتگو درباره حقوق کودک طی فرآیند بررسی و برنامه‌ریزی مراقبتی بوده و همچنین دسترسی نوجوانان به بودجه‌های کوچک و شخصی به آنها اجازه می‌دهد تا به مسائلی بپردازند که برایشان حائز اهمیت است.

«منشور حقوق کودک شهردار» نیز توسط نوجوانان تهیه و بوسیله مدارس، خدمات بهداشتی، پلیس و بخش داوطلبانه در سراسر تاور هملتس امضاء شده است.

۵-۴-۳- مشارکت در ابتکارات بین‌المللی و جمع‌آوری جهانی کمک‌های مالی

کودکان و نوجوانان می‌توانند در فعالیت‌های فراتر از محیط زندگی محلی خود نیز مشارکت نمایند. بسیاری از آنها در خصوص مسائل ملی و جهانی احساس نگرانی می‌کنند. ابتکار شهرهای دوستدار کودک می‌تواند بستری برای تقویت کودکان جهت اقدام در خصوص مسائلی که در سطح ملی یا بین‌المللی بر کودکان تاثیر می‌گذارد، باشد که غالباً با یونیسف و دیگر سازمان‌های حقوق کودک تعامل و همکاری دارند.

برخی از قالب‌های مشارکت عبارتند از:

- تهیه اطلاعات و یا پیش‌نویس یک گزارش دوره‌ای به کمیته پیمان‌نامه حقوق کودک به عنوان بخشی از گزارش دوره‌ای پیشرفت اجرای پیمان‌نامه حقوق کودک
- تهیه اطلاعات و یا پیش‌نویس یک گزارش دوره‌ای برای «بررسی‌های ملی داوطلبانه» جهت ارائه به فروم سیاسی سطح بالا
- جمع‌آوری کمک‌های مالی برای اقدامات انسان‌دوستانه جهانی یونیسف

اسلوونی: کودکان برای یونیسف کمک مالی جمع‌آوری می‌کنند.

یونیسف با ۱۸ کودک تحت عنوان «سفیران خردسال» مشارکت کرده است که از حقوق کودکان در جوامع خود دفاع کرده و آنها را تشویق می‌نمایند تا به شهروندانی فعال تبدیل شوند.

یکی از سفیران کودک، با حمایت شهر پوستوینا (شهر دوستدار کودک یونیسف) کمپینی جهت جمع‌آوری کمک‌های مالی تحت عنوان «سنت به سنت، یک فواره» (قطره قطره تا یک فواره) برای ایجاد یک چاه آب در چاد راه اندازی کرده است. هدف این پویش، ترغیب کودکان به کمک کردن بر حسب میزان دلخواه خودشان بود (برای مثال بخشیدن پول‌های خرد و از این رو اسم پویش را سنت به سنت گذاشته‌اند) که از طریق جعبه‌های اهداء کمک مالی تعبیه شده در کلاس‌های مدارس ابتدایی انجام می‌گرفت.

پویش توسط کارمندان و ابزارهای افزایش آگاهی یونیسف حمایت شد. در اسلوونی و کشورهای در حال توسعه، کارگاه‌های بسیاری به همراه چندین فعالیت کوچک دیگر پیرامون آب آشامیدنی تمیز و سالم در کلاس‌های درس برگزار گردید و فعالیت‌ها نیز توسط خود کودکان یا معلم‌هایشان انجام شد. کل این پویش از طریق افزایش آگاهی در خصوص حقوق مختلف کودک و با تاکید بر حق داشتن محیط امن حمایت شده است.

۳-۵- بررسی و ارزیابی

مشارکت دادن کودکان و نوجوانان در ارزیابی ابتکار شهرهای دوستدار کودک هم در حین و هم پایان چرخه پروژه مهم است چراکه این اطمینان را به همراه خواهد داشت که ارزیابی ایشان از پیشرفت و بهبود کار لحاظ شده است. کودکان و نوجوانان ممکن است بر اساس نیازها و اولویت‌های خود، میزان پیشرفت و بهبود کار را متفاوت از بزرگسالان رتبه‌بندی نمایند.

کودکان و نوجوانان می‌توانند در پایش مستمر میزان پیشرفت در طول چرخه ابتکار شهرهای دوستدار کودک مشارکت نمایند، به عنوان مثال در:

- حسابرسی‌ها
- نظرسنجی با استفاده از رسانه‌های اجتماعی
- گفتگوهای مدرسه محور

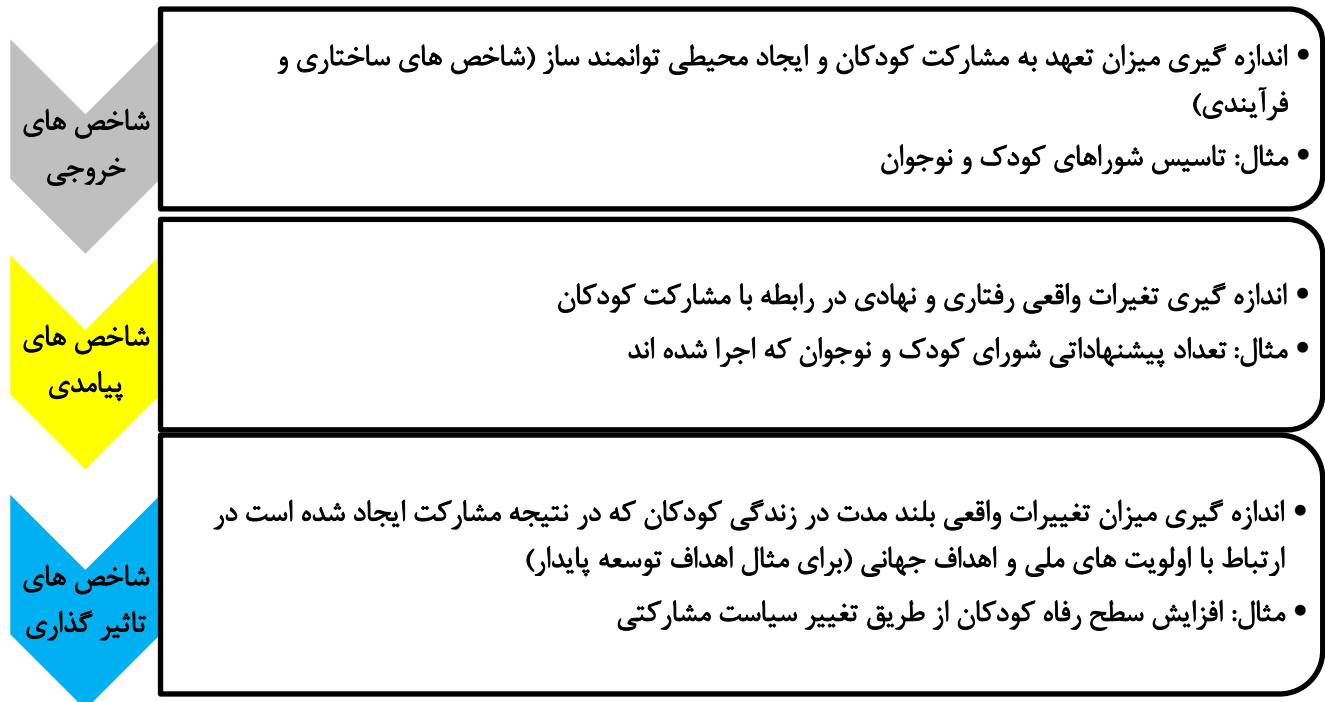
قبل از اعلام ابتکار شهرهای دوستدار کودک، مشارکت کودکان و نوجوانان در ارزیابی نهایی آن مهم خواهد بود. این فرآیند شامل موارد ذیل است:

- حمایت از کودکان و نوجوانان در فرآیند مستمر جمع‌آوری داده‌ها
- مشارکت دادن کودکان در تحلیل داده‌ها
- تهیه خلاصه‌ای دوستدار کودک از بازخوردها
- تهیه ماتریس‌های قابل دسترس برای کمک به کودکان و نوجوانان در بررسی یافته‌ها
- ترغیب کودکان و نوجوانان به مشارکت در فرآیند بررسی
- استفاده از ابزارهای دوستدار کودک برای ارزیابی میزان پیشرفت در رسیدن به اهداف، برای مثال داستان‌هایی درباره مهم‌ترین تغییرات روی داده، ترسیم نقشه بدن، نظر سنجی و گروه‌های کانونی
- دریافت ایده از کودکان و نوجوان برای گام‌های بعدی و یادگیری از پیشرفت و شکست
- تهیه گزارش دوستدار کودک در خصوص پیشرفت کار و انتشار گسترده آن

۱-۳-۵-اندازه‌گیری کیفیت و میزان اثرگذاری مشارکت کودکان

ایجاد مکانیسم‌های مشارکت کودکان و نوجوانان مهم است، اما توجه به کیفیت و اثرگذاری مکانیسم‌های مشارکت نیز اهمیت دارد. پیشنهاد می‌شود میزان اثرگذاری ابتکار شهرهای دوستدار کودک در تقویت فرصت‌ها و تجارب کودکان و نوجوانان در امر مشارکت اندازه‌گیری شود.

سه شاخص اندازه‌گیری مشارکت کودکان

^۱ لازم به ذکر است که رویکردی دیگری که در ساخت شاخص‌ها وجود داشته و در زمینه حقوق بشر استفاده می‌شود، چارچوب ساختار، فرآیند و دستاورد نام دارد. شاخص‌های ساختاری، اقدامات حقوقی، نظارتی و سیاست گذاری را اندازه می‌گیرند که برای حمایت و ترویج حقوق کودکان اعمال شده‌اند (هم‌راستا با شاخص‌های خروجی). شاخص‌های فرآیندی میزان تلاشی را اندازه می‌گیرند که برای اجرای این تعهدات انجام شده است. برای مثال بودجه‌ها، آموزش، تأسیس فرورم‌های کودکان (در مقایسه با شاخص‌های دستاوردی)؛ و شاخص‌های دستاوردی که تغییرات واقعی در زندگی کودکان را اندازه می‌گیرند (در مقایسه با شاخص‌های اثرگذاری).

مثال‌های ذیل نشان خواهند داد که چگونه مشارکت کودکان از طریق چرخه ابتکار شهرهای دوستدار کودک را ارزیابی نمائیم و اینکه آیا محیط‌ها و ساختارهای توانمندساز تشکیل و اجرا شده‌اند.

شاخص‌های خروجی

حفاظت از حق امکان مشارکت

- حق امکان مشارکت به صورت صریح در برنامه اقدام ابتکار شهرهای دوستدار کودک ذکر شده است
- یک بازرس مستقل حقوق کودک در سطح محلی منصوب شده است
- مکانسیم‌های طرح شکایت دوستدار کودک برای کلیه خدمات محلی تعبیه و فعال شده است

شاخص‌های دستاوردی

ترویج آگاهی درباره داشتن حق مشارکت

- مدارس اطلاعات مربوط به پیمان نامه (حقوق کودک) را در اختیار کودکان و نوجوان قرار می‌دهند، معنای آن را توضیح داده و اینکه چگونه حقوق خود از جمله حق مشارکت را عملی نمایند
- مقامات محلی و اعضای کمیته راهبری در خصوص حقوق کودکان و مشارکت معنادار کودکان آموزش می‌بینند

ایجاد فضا برای مشارکت

- تاسیس شوراهای کودکان و نوجوانان
- نظرسنجی دیدگاه‌های کودکان به طور منظم انجام شده است (از جمله در تحلیل وضعیت ابتکار شهرهای دوستدار کودک)
- وجود مکانسیم‌های کودک-محور جهت اطلاع از نحوه لحاظ کردن دیدگاه کودکان در فرآیندهای دولت محلی (از جمله در ابتکار شهرهای دوستدار کودک)

شاخص‌های تاثیرگذاری

حوزه‌های ذیل را می‌توان برای ایجاد شاخص‌هایی جهت اندازه‌گیری تاثیر مشارکت بر کودکان به صورت انفرادی و یا گروه‌هایی در محیط‌های بزرگتر مانند مدارس، گروه‌های نوجوانان و سطوح شهری، استفاده نمود. شما می‌توانید برای تهیه یک نظرسنجی در خصوص این حوزه‌ها و جمع‌آوری شواهد با کودکان و نوجوانان همکاری کنید.

داشتن احساس ارزشمند بودن / عزت نفس / اثرگذاری - کودکان و نوجوانان احساس با ارزش بودن و محترم شمرده شدن کرده، قادر به ایجاد تفاوت‌ها، با اعتماد به نفس و سطح بالایی از عزت نفس خواهند بود.

جدی گرفته شدن - کودکان و نوجوانان احساس می‌کنند که صدای آنها شنیده و دیدگاه‌هایشان توسط والدین، معلمان، قضات، پزشکان، اعضاء اجتماع محلی، رهبران مذهبی و دولت محلی در نظر گرفته شده است. آنها احساس می‌کنند که قادرند سوء استفاده و تبعیض را در فضای امن و با اعتماد به نفس به چالش کشیده و در خصوص اقدام برای نگرانی‌هایشان اطمینان حاصل کنند.

تصمیم‌گیری - کودکان و نوجوانان احساس می‌کنند که قادر و راغب به پذیرش مسئولیت تصمیماتی هستند که از نظرشان شایسته اتخاذ آن بوده‌اند، از جمله تصمیماتی که توسط والدین، معلمان، قضات، پزشکان، اعضای اجتماع محلی، رهبران مذهبی و دولت محلی گرفته شده است.

حضور در مشارکت مدنی - کودکان و نوجوانان احساس می‌کنند که فضا و فرصت کافی را در اختیار دارند تا در مورد نگرانی‌هایشان در فضای مجازی (برخط) و حقیقی اقدام کنند، می‌توانند به سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران دسترسی داشته باشند و اطمینان حاصل کنند که فضاهای مذکور امن، محترمانه و موثر^۷ هستند.

۳-۶ - مراسم معرفی شهر دوستدار کودک

تعیین و معرفی یک شهر به عنوان شهر دوستدار کودک یونیسف می‌تواند طی یک مراسم رسمی، جشن عمومی و یا هر دو انجام شود. این لحظه، لحظه‌ای مثبت برای شهر، مقامات آن و کودکان و نوجوانان ساکن آن است. این مراسم، گزینه‌های بسیاری را برای مشارکت کودکان و نوجوان ارائه خواهد داد که شامل مثال‌های ذیل است:

- مشارکت در برنامه‌ریزی مراسم
- کمک به راهبردهای ارتباطی برای انعکاس بهتر مراسم معرفی
- طراحی پوستر و دیگر موارد برای برگزاری جشن و مراسم معرفی
- سخنرانی در جلسات عمومی و دیگر مراسم‌های رسانه‌ای
- هدایت تورهای بازدید جهت نشان دادن اقدامات انجام شده و تغییرات صورت گرفته به عموم
- استفاده از فرم‌های مختلف هنری مانند کنسرت، نمایش و نقاشی دیواری برای نمایش خلاقیت و مشارکت کودکان

^۷ Conceptual Framework for Measuring Outcomes of Adolescent Participation, UNICEF ۲۰۱۸

[Child Friendly Cities and Communities Handbook \(UNICEF, ۲۰۱۸\)](#)

راهنمایی برای برنامه ریزی، اجرا و ارزیابی ابتکار شهر دوستدار کودک ارائه می‌نماید. در اینجا مشارکت کودکان به عنوان یکی از سه استاندارد حداقلی برای ابتکار شهرهای دوستدار کودک و همچنین هدفی مستقل در چارچوب اهداف و نتایج ابتکار شهرهای دوستدار کودک معرفی شده است.

[Child Friendly Cities Initiative Toolkit for National Committees \(UNICEF ۲۰۱۷\)](#)

اطلاعاتی در خصوص مشارکت کودکان به عنوان شرکای فعال در فرآیند ابتکار شهرهای دوستدار کودک ارائه می‌نماید (رجوع شود به فصل ۵ و ابزارهای ۸، ۱۲، ۱۳ و ۱۷)

[Child Participation in Local Governance - A UNICEF Guidance Note \(UNICEF Public Finance and Local Governance Unit, Programme Division, ۲۰۱۷\)](#)

اطلاعات برنامه‌ای و مفصلی را درباره نحوه شامل کردن مکانیسم‌های مشارکت کودکان در حاکمیت محلی ارائه می‌نماید.

[Child Rights Education Toolkit \(UNICEF ۲۰۱۴\)](#)

راهنمای مفصلی درباره رویکرد مبتنی بر حقوق کودک در مشارکت کودکان ارائه می‌نماید.

[Conceptual Framework for Measuring Outcomes of Adolescent Participation \(UNICEF ۲۰۱۸\)](#)[Council of Europe's Child participation tool \(Council of Europe, ۲۰۱۶\)](#)

شاخص‌هایی قابل اندازه‌گیری و مشخصی را ارائه می‌دهد که دولت‌ها به وسیله آنها می‌توانند میزان پیشرفت در مشارکت کودکان و نوجوانان را مورد سنجش قرار دهند.

[A Toolkit for Measuring Children's Participation \(Lansdown, G. & O'Kane, C., for Save/UNICEF/Plan/World Vision/CWC ۲۰۱۴\).](#)

تقدیر و تشکر

این سند بر اساس راهنمای حفاظت که توسط تیم شهرهای دوستدار کودک و جوامع کمیته ملی یونیسف در بریتانیا تهیه شده، تدوین گردیده است. یونیسف از تلاش این تیم در تطبیق این راهنما با مفاد جهانی ابتکار شهرهای دوستدار کودک تقدیر و تشکر می‌نماید.

۱- موارد بنیادی

طیف گسترده‌ای از اشخاص از جمله کارمندان یونیسف و دولت محلی، سازمان‌های جامعه مدنی، دانشگاه‌ها، رسانه‌ها و شرکای بخش خصوصی در طی برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی ابتکار شهرهای دوستدار کودک با کودکان در ارتباط هستند.

این مشارکت باید به نحوی انجام شود که فضایی مناسب برای کودکان جهت انعکاس و اشتراک‌گذاری ایده‌های خود به صورت انفرادی یا با دیگر کودکان فراهم آورد. در صورت افشای موضوعی و یا بروز نگرانی توسط کودک، لازم است واکنشی سریع، مناسب و کاملاً همگام با منافع کودک نشان داده شود.

تیم‌های ابتکار شهرهای دوستدار کودک یونیسف از طریق آموزش‌های حضوری و فعالیت‌های ظرفیت‌سازی با متخصصینی مواجه می‌شوند که به نظر می‌رسد دارای نقش‌های مختلفی بوده که به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم بر کودکان تاثیر می‌گذارند. اعضای تیم ابتکار شهرهای دوستدار کودک بر اساس راهنمای این مستند، نسبت به نگرانی‌های مربوط به بزرگسالانی که با آنها مواجه می‌شوند، واکنش نشان می‌دهند.

همانند همه فعالیت‌های یونیسف، رفاه کودکان اولین اولویت در کلیه فعالیت‌های تیم‌های ابتکار شهرهای دوستدار کودک است. این راهنما باید در زمینه تمامی راهنماهای مربوط به حفاظت کودکان که سازمان‌های خواننده این سند در اختیار دارند، در نظر گرفته شود.

کارکردن با نوجوانان بالای ۱۸ سال

ابتکار شهرهای دوستدار کودک شامل کودکان (زیر ۱۸ سال) و نوجوانان (بین ۱۸ تا ۲۵ سال) می‌شود. اگرچه از نظر حقوقی و قانونی این نوجوانان به عنوان بزرگسال تلقی می‌شوند، اما ممکن است به دلیل شرایط شخصی و یا نیازهای فردی آسیب‌پذیر باشند. برای مثال: تجربه سرپرستی جایگزین (غیر از والدین فرد)، داشتن نیازهای بیشتر، داشتن درگیری‌های قانونی و یا اینکه والدین جوان باشند. در نتیجه، راهنمای حفاظت ابتکار شهرهای دوستدار کودک افراد را تا سن ۲۵ سالگی تحت پوشش قرار می‌دهد.

هنگامی که یکی از ذینفعان درمورد نوجوانی آسیب‌پذیر احساس نگرانی کند، باید سعی کند از طریق گفتگو با کارمندان محلی که نوجوان مربوطه را می‌شناسند، اقدام به حمایت و پشتیبانی نماید (هرزمان که امکان‌پذیر باشد)، این کارمندان از حمایت‌های موجود در منطقه اطلاع داشته و می‌توانند نوجوان را به مرکز خدمات محلی مناسب راهنمایی نمایند. این امر صرفاً باید با اطلاع و اجازه نوجوان مربوطه انجام شود؛ مگر اینکه احتمال داده شود که نوجوان به دلایلی در معرض خطراتی از جمله صدمه زدن به خود قرار داشته و یا احتمال وقوع جرم وجود دارد.

چهار نوع اصلی سوء استفاده وجود دارد. این تعاریف از منبع «همکاری با هم برای مراقبت از کودکان ۲۰۱۵» استخراج شده است.

سوء استفاده جسمی

نوعی از سوء استفاده که ممکن است شامل کتک‌زدن، تکان دادن، پرت کردن، مسموم کردن، سوزاندن، سوزاندن با مایعات جوشان، غرق کردن، خفه کردن و یا ایجاد هر نوع صدمه فیزیکی به کودک باشد. آسیب فیزیکی همچنین ممکن است ناشی از ایجاد و یا القاء عمدی بیماری و نشانه‌های آن در کودک توسط والدین و یا سرپرست وی باشد.

سوء استفاده عاطفی

بدرفتاری عاطفی مداوم با یک کودک یا نوجوان منجر به تأثیرات منفی بلند مدت و شدید بر رشد عاطفی کودک خواهد شد. این موضوع می‌تواند شامل القاء مسائلی به کودک باشد؛ از جمله اینکه وی بی ارزش است، کسی او را دوست ندارد، بی صلاحیت است و یا اگر صرفاً نیازهای شخص دیگری را رفع نماید، تشویق و تصدیق می‌شود. مواردی چون عدم امکان فرصتی برای بیان نظرات شخصی کودک، ساکت کردن عمدی وی و یا تمسخر صحبت‌ها و نحوه ارتباط یا تعامل کودک در این زمره قرار می‌گیرد. این امر می‌تواند انتظارات نادرستی از نظر سنی یا رشدی را بر کودک تحمیل کند. تعاملاتی که فراتر از توانایی‌های رشدی کودک هستند و همچنین مراقبت بیش از حد و محدود کردن کودک در کشف و یادگیری و نیز جلوگیری از مشارکت کودک در تعاملات عادی اجتماعی، مثال‌هایی از این موارد هستند. این مورد شامل دیدن و یا شنیدن بدرفتاری دیگران از جمله رفتارهای قلدرمانه شدید (شامل قلدری در فضای مجازی) می‌شود که منجر به احساس خطر و ترس مستمر و یا استهزام و به فساد کشیده شدن کودک می‌گردد. گرچه برخی از سطوح سوء استفاده عاطفی در همه انواع بدرفتاری با کودکان دیده می‌شود، ممکن است به تنهایی نیز بروز یابد.

سوء استفاده جنسی

شامل اجبار یا اغوای کودک یا نوجوان به مشارکت در هرگونه فعالیت جنسی، که فارغ از اینکه کودک به موضوع آگاهی دارد یا خیر، ضرورتاً شامل سطح بالایی از خشونت نمی‌شود. این فعالیت‌ها شامل تماس فیزیکی، بوسیدن، نوازش کردن و لمس کردن بدون لباس می‌شود. موارد مذکور شامل فعالیت‌های غیر فیزیکی نیز می‌شود که به عنوان نمونه می‌توان به اجبار کودک به دیدن یا تولید تصاویر جنسی، تماشای فعالیت‌های جنسی، تشویق به انجام رفتارهایی نامناسب با مضامین جنسی و یا جلب اعتماد کودک به منظور سوءاستفاده آتی (از جمله از طریق اینترنت) اشاره نمود. سوءاستفاده جنسی صرفاً توسط مردان بالغ انجام نمی‌شود، بلکه زنان و سایر کودکان نیز می‌توانند دست به سوءاستفاده جنسی بزنند.

غفلت

غفلت عبارت است از عدم رفع نیازهای اساسی جسمی و روانی - اجتماعی کودک به نحوی که منجر به بروز اختلالات جدی در رشد یا سلامت وی شود. غفلت می‌تواند در طی دوران بارداری و در نتیجه سوء مصرف مواد توسط مادر رخ دهد. پس از تولد نیز غفلت شامل ناکامی والدین و یا سرپرست کودک در انجام موارد ذیل می‌گردد:

- تهیه خوراک، پوشاک و مسکن مناسب و کافی (شامل اخراج کودک از خانه و و رهاکردن وی)

[^] Working Together to Safeguard Children' (۲۰۱۵).

- حفاظت از کودک در برابر خطرات و آسیب های جسمی و عاطفی
 - اطمینان از داشتن نظارت کافی و مناسب (شامل بکارگیری مراقبین نامناسب) و یا
 - اطمینان از دسترسی به خدمات پزشکی و درمانی
- همچنین نادیده گرفتن نیازهای اولیه روحی یا عاطفی کودک و عدم مسئولیت پذیری در قبال آنها نیز شامل غفلت می شود.

سایر مسائلی که کودکان با آن مواجه می شوند، شامل موارد ذیل است:

قلدری

کودک ممکن است به طرق مختلف موضوع قلدری را تجربه نماید، برای مثال می توان به آسیب های مستقیم جسمی، دشنام دادن و یا طرد شدن از گروه و تنها ماندن اشاره کرد. گاهی رفتارهای قلدرمابانه با محتوای نژادی، همجنسگرا هراسی یا جنسی همراه بوده و کودکان نیز به طور فزاینده ای در رسانه های اجتماعی و محیط های مجازی مورد قلدری قرار می گیرند. کودکان معلول و کودکانی که دارای مشکلاتی در یادگیری هستند، به شدت در معرض رفتارهای قلدرمابانه قرار دارند.

ختنه جنسی زنان

ختنه زنان شامل هر نوع عملی است که به صورت عامدانه و به دلایل غیر پزشکی منجر به ایجاد تغییر و یا جراحی در اندام های جنسی زنان می شود. ختنه زنان در سطح بین المللی به عنوان نقض حقوق دختران و زنان شناخته شده و کودکان را معرض خطر آسیب شدید و حتی مرگ قرار می دهد. این عمل تقریباً همیشه بر روی کودکان انجام می شود.

بهره برداری یا استثمار جنسی کودکان

استثمار جنسی کودکان نوعی از سوءاستفاده جنسی است که در آن کودکان ترغیب یا مجبور به انجام کارهای جنسی در مقابل دریافت هدیه، پول و یا محبت می شوند. آنها غالباً فریب می خورند که این نوعی رابطه عاطفی دوطرفه و رضایتمندانه است که البته این موضوع تشخیص این نوع از سوءاستفاده را دشوار می کند. کودکان ممکن است به عنوان بخشی از این نوع سوءاستفاده قاچاق شده و غالباً مورد سوءاستفاده جنسی شدید و بلندمدت قرار می گیرند. استثمار جنسی کودکان می تواند مستقیماً یا در فضای مجازی صورت گیرد.

افراط گرایی

بسیاری از کشورها برای شناسایی افرادی که در معرض خطر افراطی شدن هستند؛ از جمله کودکان، استراتژی هایی را بکار گرفته اند. افراط گرایی به هیچ ایدئولوژی خاصی محدود نشده و تمام قالب های افراطی گرایی را در بر می گیرد. بزرگسالانی که نگرانند کودکی در معرض خطر افراط گرایی قرار گیرد، وظیفه دارند این موضوع را گزارش نمایند تا نوجوانی که درگیر این امر شده بتواند از حمایت و کمک مناسب بهره مند گردد.

سوء استفاده جنسی توسط کودکان

حجم قابل توجهی از سوءاستفاده‌های جنسی توسط سایر کودکان انجام می‌شود. این موضوع گاهی اوقات نشان دهنده این است که کودکانی که خود از سوءاستفاده جنسی آزار دیده‌اند، آن را بر سایر کودکان اعمال می‌کنند. مهم است که به یاد داشته باشیم که هر دو طرف این موضوع کودک بوده و هر دو حق دارند در مقابل آسیب‌ها تحت حفاظت قرار گیرند. برای حل و مدیریت مناسب این نوع پرونده‌ها، همواره به کمک و حمایت متخصصین نیاز است.

قاچاق کودکان

قاچاق و برده‌داری مدرن کودکان نوعی از سوء استفاده از کودکان محسوب می‌گردد. کودکان به عنوان نیروی کار جذب و منتقل شده و سپس مورد سوء استفاده قرار گرفته، به کار اجباری وادار و یا فروخته خواهند شد. کودکان به دلایل ذیل قاچاق می‌شوند:

- بهره‌برداری جنسی از کودکان
 - کلاهبرداری
 - ازدواج اجباری
 - برده‌داری خانگی مانند انجام نظافت، مراقبت از کودک و یا آشپزی
 - نیروی کار اجباری در کارخانجات و کشاورزی
 - فعالیت‌های مجرمانه مانند جیب‌بری، گدایی، حمل مواد مخدر، کار در مزارع ماری‌جوانا، فروش کپی دی وی‌دی‌های بدون مجوز و کیف قاپی
- اکثر کودکان از خارج قاچاق می‌شوند اما گاهی قاچاق در مناطق داخلی یک کشور نیز صورت می‌گیرد.

سایر انواع سوء استفاده

کودکان ممکن است به طرق مختلف از جمله برای اهداف مالی، زمینه‌های کاری، استفاده از اعضای بدن آنها، مواد مخدر و سایر فعالیت‌های مجرمانه مورد سوء استفاده قرار گیرند.

نشانه‌های سوء استفاده

- مواردی که نشان می‌دهد یک نوجوان مورد سوء استفاده قرار گرفته می‌تواند شامل موارد ذیل باشد:
- جراحات مشکوک و بدون توضیح مانند کبودی، بریدگی و سوختگی، به ویژه در مناطقی از بدن که کمتر در معرض این آسیب‌ها قرار دارد
 - جراحاتی که به نظر می‌رسد توضیحات فرد مجروح با آنها در تضاد است
 - زمانی که نوجوان حادثه‌ای را تشریح می‌کند که به نظر می‌رسد نوعی سوء استفاده در مورد آن فرد است
 - شخص دیگری (جوان یا بزرگسال) نگرانی خود را در مورد رفاه و راحتی فرد دیگری ابراز می‌کند
 - تغییرات رفتاری غیرقابل توضیح (مانند ساکت بودن بیش از حد، گوشه‌گیری و یا سرکشی و از کوره در رفتن ناگهانی)
 - اطلاعات جنسی نامتناسب

- مشارکت در رفتارهای جنسی آشکار
 - از دست دادن ناگهانی اعتماد به بزرگسالان به ویژه آنهایی که انتظار می‌رود رابطه نزدیکی با آنها وجود داشته باشد
 - مشکل در دوست‌یابی
 - جلوگیری از معاشرت اجتماعی با سایر همسالان
 - تغییر در الگوی تغذیه شامل خوردن بیش از حد و یا کاهش اشتها و یا تغییر وزن ناگهانی
 - تبدیل شدن سریع به فردی کثیف و نامرتب
- این فهرست کامل نبوده و وجود یک یا چند مورد به معنای اثبات روی دادن سوء استفاده نیست.

۳- واکنش به نگرانی‌ها

هر زمان که افراد دخیل در ابتکار شهرهای دوستدار کودک در مورد کودک یا نوجوانی احساس نگرانی کنند، موظف به گزارش آن خواهند بود. این کار انجام اقدامات بعدی را امکان پذیر و در نتیجه به حفاظت از کودک در مقابل خطرات آتی کمک خواهد کرد. تصمیم‌گیری در خصوص اینکه آیا از کودک سوء استفاده شده یا خیر بر عهده فردی که به امر سواستفاده مشکوک شده نیست و وظیفه وی گزارش دادن موضوع است. به عبارت دیگر حتی در صورت عدم اطمینان از وقوع سوء استفاده از کودک، نگرانی‌های موجود باید همواره گزارش شوند.

نگرانی‌های مربوط به آسیب دیدن کودک باید به طرق مختلف ذیل مورد توجه قرار گیرند:

- مشاهده: هرآنچه یک بزرگسال در مورد رفتار یک بزرگسال یا کودک مشاهده می‌کند که موجب نگرانی وی می‌شود
- افشاگری: کودکان و بزرگسالان نسبت مورد سوء استفاده قرار گرفتن در حال و گذشته و یا کودکی که در حال حاضر مورد سوء استفاده قرار می‌گیرد، افشاگری می‌کنند. این روش نامحتمل‌ترین حالت شنیدن در خصوص سوء استفاده است و لذا باید هوشیاری به خرج داده و سایر علایم آسیب به کودک را شناسایی و متعاقباً دست به اقدام زد
- ارزیابی خطر: فرآیندهای ارزیابی ریسک یونیسف، ریسک‌های مراقبتی محتمل که ناشی از اقدامات ما خواهند بود، را شناسایی می‌نماید
- استخدام: اطلاعاتی که حین فرآیندهای صحیح و امن استخدام افشا می‌شوند

۳-۱ - پاسخگویی به افشاگری مستقیم کودکان و نوجوانان

شنیدن یا دیدن تجربه سوء استفاده یا آسیب یک کودک یا نوجوان همواره سخت است. نکات پیش‌رو به شنونده و کودک در صورتی که قصد افشاگری داشته باشند، کمک خواهد کرد

- آرام باشید
- به دقت گوش کنید و سعی کنید حرف او را قطع نکنید
- درابتدای امر فرصتی مناسبی پیدا کرده و اعلام کنید که اطلاعات باید به اشتراک گذاشته شوند. قول ندهید که اطلاعات را مانند راز نگه می‌دارید
- اجازه دهید که کودک، سرعت صحبت کردن را تنظیم کند

- صرفاً تنها جهت شفاف‌سازی سوال کنید و از سوال‌هایی که جوابشان همراهشان است، خودداری کنید (سوالات تلقینی)
- به کودک اطمینان دهید که مقصر نبوده و اینکه افشاگری نزد شما کار صحیحی است
- به کودک بگویید که در ادامه چه اقدامی کرده و موضوع را با چه کسی در میان خواهید گذاشت. در صورت اصرار کودک مبنی بر عدم افشای اطلاعات، به وی بگویید که این موضوع را نمی‌توانید پیش خود نگه‌دارید و برای حفظ امنیت وی به کمک نیاز دارید
- از آنچه که اتفاق افتاده است تا حد ممکن و با استفاده از کلمات خود کودک یادداشت بردارید. تاریخ، ساعت، هر اسمی که اشاره شده و اسامی و آدرس‌هایی که اطلاعات آنها داده شده و همچنین اشخاصی که از موضوع اظهار اطلاع کرده‌اند را یادداشت نمایید. هر نوع جراحت مشهود را یادداشت کرده و یا شفاف تشریح نمایید
- نگرانی مربوطه را بر اساس فلوجارت (روند نما) ذیل یا (هر روند گزارش‌دهی موجود در راهنمای حفاظتی سازمان خود) گزارش دهید

اقداماتی که باید از آنها پرهیز شود

- عصبی یا شوکه شدن
- پرسیدن سوالاتی با هدفی به غیر از شفاف‌سازی اطلاعات جهت اقدام؛ چراکه این امر می‌تواند هرگونه تحقیقات قانونی آتی را در معرض خطر قرار دهد
- حدس زدن و فرضیه سازی
- قول دادن و یا توافق کردن برای حفظ موضوع به عنوان یک راز
- دادن نظر منفی در مورد متهم به سوء استفاده
- نزدیک شدن به متهم به سوء استفاده
- گفتگو در خصوص موضوع با افرادی که نیازی به اطلاع از موضوع ندارند
- پذیرش مسئولیت به تنهایی
- تاخیر در گزارش دادن موضوع

باید دقت داشته باشید که همه کودکان نمی‌توانند نظر خود را به صورت شفاهی ابراز نمایند. برقراری ارتباط به صورت متفاوت و یا به سختی می‌تواند بدین معنا باشد که توضیح دادن یا درک کردن اتفاق روی داده برای آنها دشوار است. گاهی تشخیص تمایز بین نشان‌های سوء استفاده و علائم برخی معلولیت‌ها یا شرایط، با توجه به ماهیت اختلال فرد، امری دشوار است. اگرچه رفاه و راحتی کودک در اولویت بوده و هرگاه درباره امنیت کودک نگرانی وجود داشته باشد، باید مشاهدات به تفصیل ثبت شده و مراحل مربوطه برای گزارش‌دهی نگرانی‌ها طی گردد.

۲-۳- موانع نشان دادن واکنش و گزارش دهی (برای کودکان، کارمندان و داوطلبان)

با توجه به زمینه موضوع، ممکن است موانعی بر سر راه کودکان یا نوجوانان در گزارش دادن سوء استفاده یا آسیب قرار گیرد که بعضاً می‌توانند بسیار قوی باشند. اطلاع از این موانع برای درک آنها در زمان افشاگری سوء استفاده توسط کودک مهم خواهد بود. از این گذشته، غالباً موانع قدرتمندی نیز در مسیر استماع و واکنش مناسب بزرگسالان نیز وجود دارد. برای مثال ممکن است فرد بزرگسال برای جلسه دیگری دیر کرده باشد و از کودک بخواهد تا بعداً مراجعه کرده و یا با شخص دیگری صحبت کند.

موانع موجود برای کودکان و نوجوانان

کودکان و نوجوانان غالباً به دلایل زیر نگرانی‌های خود را گزارش نمی‌دهند:

- می‌ترسند چون تهدید شده‌اند
- می‌ترسند که بعداً چه اتفاقی خواهد افتاد
- می‌ترسند که حرفشان را باور نکنند
- خجالت زده یا شرمسارند
- به مراقبت‌های اولیه شخصی که متهم به سوءاستفاده است نیاز دارند
- نمی‌خواهند فرد سوء استفاده‌کننده دچار مشکل و دردسر شود
- توانایی زبانی، لغتی یا ادراک کافی برای تشریح حادثه را ندارند
- فکر می‌کنند امری عادی است

موانع موجود برای بزرگسالان

تجربه متخصصینی که در این زمینه کار کرده‌اند نشان می‌دهد که موانع بسیاری وجود دارد که بیشتر اوقات افراد در هنگام مواجهه با یک نگرانی باید قبل از اقدام مناسب بر آنها غلبه نمایند. واکنش‌های شخصی اولیه عموماً عبارتند از:

- شوکه شدن و باور نکردن
 - ترس یا انکار
 - ترس از درک اشتباه موضوع توسط دیگران
 - باور نکردن نوجوان
 - ترس از نداشتن واکنش مناسب، (واکنش بیش از حد و واکنش ناکافی) و بدتر کردن اوضاع
 - یادآوری تجربه شخصی مشابه
 - اضطراب ناشی از به خطر انداختن روابط فعلی مانند رابطه با والدین
 - اضطراب ناشی از به خطر انداختن اعتبار یونیسف در صورت علنی شدن موضوع
- نظارت و آموزش می‌تواند کارمندان را آماده نماید. تمام کارمندان باید به صورت شفاف بدانند که چه اقدامی را انجام داده و با چه فردی تماس حاصل نمایند.

موانع فرهنگی

برای برخی کودکان و نوجوانان ممکن است موانعی فرهنگی برای سخن گفتن درباره تجربه خودشان یا دیگران در زمینه سوءاستفاده وجود داشته باشد. برای مثال ممکن است به لحاظ فرهنگی صحبت کردن با فردی به غیر از اعضای خانواده درباره مسائل جنسی و یا هر مسئله ای که باعث شرمساری خانواده یا اجتماع محلی گردد، امری نامناسب تلقی شود. موانع فرهنگی باید به عنوان بخشی از ارزیابی ریسک شناسایی شوند تا اطمینان حاصل شود که ذینفعان تا حد امکان از تاثیرات احتمالی موانع اطلاع داشته و اقدامات لازم را برای به حداقل رساندن این تاثیرات انجام داده‌اند.

مسائل مربوط به قدرت

دلایل متعددی وجود دارد که کودکان و بزرگسالان احساس می‌کنند قادر به گزارش دادن تجارب خود از سوء استفاده نیستند. یکی از عوامل کلیدی در امر کمک و توسعه، همان قدرت قابل درکی است که فعالان بخش کمک و توسعه و جوامع محلی که در آن کار می‌کنند از آن بهره مند هستند. این موضوع می‌تواند خود را در قدرت و کنترل منابع ضروری مانند غذا و تحصیل و همچنین رفتارهای استثمارگرانه افراطی نشان دهد. کارمندان شاغل در ابتکار شهرهای دوستدار کودک هیچگاه نباید در چنین رفتارهایی مشارکت داشته باشند و همواره باید هرگونه نگرانی را از طریق فرآیندهای حفاظتی و افشاگری گزارش نمایند.

۳-۳- واکنش به نگرانی‌های مربوط به رفاه کامل

ممکن است وضعیتی به وجود آید که کارمندان ابتکار شهرهای دوستدار کودک در خصوص رفاه کامل یک کودک یا نوجوان نگران هستند و امکان طی کردن فرآیند رسمی برایش میسر نیست. برای مثال کودک یا نوجوانی که می‌خواهد به فعالیت‌های محلی دسترسی داشته باشد؛ اما نمی‌داند چطور این کار را انجام دهد و یا به خاطر اینکه فردی جدیدی در آن منطقه است، احساس تنهایی می‌کند. در چنین مواقعی، اعضای تیم ابتکار شهرهای دوستدار کودک سعی خواهند کرد تا کودک یا نوجوان را با اعضاء محلی از بخش رسمی یا خدمات پیمانکاری ارتباط دهند چراکه آنها قادر به شناسایی و معرفی منابع حمایتی محلی مناسب هستند. لازم است رضایت شفاهی کودک یا نوجوان قبل از ارجاع وی به متخصص یا خدمات دیگر گرفته شود.

۳-۴- محرمانگی

هر نوع اطلاعاتی که با اعضای ابتکار شهرهای دوستدار کودک به اشتراک گذاشته می‌شود باید محرمانه تلقی شده و بر اساس راهنما و قانون حفاظت از داده‌ها نگه‌داری شود. محرمانگی تنها باید تحت شرایط مندرج در ضوابط فوق لغو شود. در چنین شرایطی، حق حفاظت در برابر آسیب بر حق حریم خصوصی مقدم بوده و باید این موضوع به سازمان گزارش داده شود. این پروتکل باید در ابتدای یک برنامه، پروژه یا فعالیت مانند دوره آموزشی توضیح داده شود. مراحل ذیل جهت گزارش‌دهی موارد باید دنبال و اجرا گردد.

۴- ساختار و فرآیند واکنش‌دهی و گزارش‌دهی

۴-۱- افراد مسئول حفاظت

یونیسف و دولت محلی باید کارمندهایی را به عنوان مسئول حفاظت از کودکان در اجرای ابتکار شهرهای دوستدار کودک معرفی و منصوب نمایند. افراد و اطلاعات لازم عبارتند از:

- مسئول حفاظت و مراقبت^۹ (در یونیسف و دولت محلی اجباری است)
- معاون یا جانشین مسئول حفاظت و مراقبت (اجباری)
- مشخصات تماس محلی برای ساعات غیر اداری جهت انجام خدمات حفاظت از کودک (اجباری)

این افراد باید:

- کارمند حقوق بگیر بوده و شرایط مربوط به استخدام صحیح و امن را داشته باشند
- با سیاست‌ها و روش‌های حفاظتی ابتکار شهرهای دوستدار کودک و سیاست‌های ملی حمایت از کودک آشنایی داشته باشند
- دارای اختیار و سابقه کافی برای مقابله با اقدامات نامناسب و انتقال نگرانی‌ها باشد. به عنوان مثال در پرونده‌های دعاوی علیه متخصصین

مشخصات تماس مسئول حفاظت و معاون وی در ابتدای طرح به اطلاع سایر شرکای دخیل در ابتکار شهرهای دوستدار کودک خواهد رسید. به عنوان یک اصل کلی، کلیه نگرانی‌ها به مسئول حفاظت و در غیاب وی به جانشین او ارجاع خواهد شد. هرچند اگر فردی در خصوص خود مقامات محلی نگرانی داشته باشد و احتمال دهد که این مسئله به صورت شفاف و مناسب بررسی و رسیدگی نخواهد شد، باید مسئول حفاظت یونیسف در مورد ارجاع موضوع به شخصی دیگر تصمیم بگیرد.

۴-۲- فرآیند واکنش‌دهی و گزارش‌دهی

زمانی که کارمندان ابتکار شهرهای دوستدار کودک درخصوص کودک یا نوجوانی احساس نگرانی کنند، باید فرآیند ذیل را طی نمایند:

- باید بدون طرح سوالات تفحصی، اطلاعات کافی از فرد بزرگسال یا کودک جهت شفاف سازی ماهیت نگرانی جمع‌آوری شود
- باید به کودک یا نوجوان گفته شود که لازم است اطلاعات افشاء شده در اختیار فردی قرار گیرد که می‌تواند با حمایت و پشتیبانی به موضوع کمک کند. باید به رضایت یا عدم رضایت کودک یا نوجوان در انتقال موضوع توجه گردد چراکه این امر به افراد دخیل در پرونده کمک خواهد کرد
- در صورت نیاز کودک یا نوجوان به مداخله پزشکی یا پلیسی، باید با خدمات اضطراری تماس گرفته و اعلام شود که موضوع دارای ماهیت حفاظتی است
- در صورتی که کودک نیازمند خدمات اضطراری نبوده؛ اما خطر مربوطه شدید یا ضروری تشخیص داده شود، موضوع باید بلافاصله و یا در اولین فرصت به مسئول حفاظت محلی گزارش داده شود و در غیر این صورت ظرف ۴۸ ساعت گزارش داده شود

^۹ Designated Safeguarding Person (DSP)

- در صورتی که مسئول حفاظت محلی در دسترس نباشد، موضوع باید به جانشین او گزارش شود. در صورت غیبت معاون نیز، باید جهت تعیین تکلیف با مسئول حفاظت یونیسیف تماس گرفته شود. در برخی کشورها، می توان در ساعات غیر اداری برای مسائل حفاظتی با خدمات اضطراری تماس گرفته شود
- هر ارجاعی باید جهت اطمینان از انجام اقدامات لازم پیگیری شود

انتقال ارجاعات به سطوح بالاتر

همه ارجاعات و نگرانی‌ها باید توسط مسئول یا مسئولین حفاظت و مراقبت، به صورت مناسب، سریع و شفاف پاسخ داده شوند. در موارد نادری که ارجاعی صورت نگرفته و یا تشخیص اینکه اقدامی صورت پذیرفته غیرممکن باشد، ارجاع مجدد نگرانی مربوطه اجباری خواهد بود. در صورتی که با ارجاع مجدد هم اقدامی صورت نگیرد، باید با یکی از مقامات ارشد خدمات کودکان تماس گرفته شود.

نگرانی‌های مربوط به کارمندان ابتکار شهرهای دوستدار کودک

شرکاء و همکاران یونیسیف باید اطمینان کامل داشته باشند که اعضاء تیم ابتکار شهرهای دوستدار کودک همواره سلامتی و امنیت کودکان و نوجوانان را در اولویت قرار داده و فعالیت‌های انسان-محور و مبتنی بر حقوق را در تمام تعاملات با کودکان و نوجوانان مبنای قرار خواهند داد. اگر اعضای سازمان و یا مقامات محلی درباره نگرش، رفتار و یا اقدامات اعضای تیم ابتکار شهرهای دوستدار کودک احساس نگرانی کنند و احساس کنند که به هر دلیلی قادر به مطرح کردن آن با کارمندان نمی‌باشند، باید به مدیران ارشد دفتر یونیسیف، شرکای اجرایی و یا مسئول حفاظتی سازمان خود مراجعه کنند.

Child
Friendly
Cities
Initiative

unicef
for every child